

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben házhoz hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kóriratokat visszajárásra
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, december 31.

Rakodczay tarsolya.

Tarsolyuk volt a Rákóczi-huszároknak, tarsolya van — ő mondta — Rakodczay bánnak is. Rákóczi huszárjainak tarsolyán a felséges fejedelem nevének kezdőbetűi voltak felírva: s az a név jelentette a szabadságot, a magyar név dicsőségét.

Rakodczay tarsolyára Jellasichek neve van felírva. Ez a magyar újévi ajándék a horvátok részére.

Mikor Jellasichek kihuzta azt a kardot, amely a szobrán ma is Budapest felé mutat és amely valóságban bizony ő kegyelmének szaladtában a hátán törtek szét honvédeink, — akkor sem mert álmodni annyiról, amennyit ime Rakodczay bann a tarsolyával kivivott.

A kardot kivertük a lázadó kezéből — de a tarsolyt gyáván teletömöttük mindenféle engedelménnyel, a magyar nemzet megalázását jelentő jogfeladásokkal. Elérték a horvátok mindent, a mit csak akartak. Készen áll a horvát állam.

Rakodczay magyar ember, magyar iskolákat végzett, mint magyar barátot nevezték ki bánná. Ezt a magyar embert

szemelték ki arra, hogy a Dráván túl megölje a magyar államot.

Az a tarsoly, az a tarsoly! Megszegyenítőbb, megalázóbb a magyarságra, mint a világosi fegyverletétel. Ott egy kimerült, megfogyott sereg, de hősök serege rakta le diadalmas fegyverét a legnagyobb katonai hatalom tulereje előtt; itt egy nemzeti kormány alatt lévő állam megy keresztül a caudiumi igán, melyet egy maroknyi lázadó csőcselék készített számára.

A vasuti pragmatikának ugyan magyar volt Szerényi államtitkár. Valóban a magyar államiságot ez a pragmatika teljesen megóvjá. Kérdés ugyan, érdemes volt-e a békés és a magyar állam érdekeinek teljesen megfelelő nyilteles állapotot ezzel a pragmatikajárással megzavarni? Hanem hát ezen már túl vagyunk. A vasutas kérdéssel bújottunk a bonyodalomba. Most aztán az lenne minden magyar ember egyetlen célja, hogy a bonyodalomból a nemzeti becsület mocsoktalanul kerüljön ki és ha nem tudunk a szabadelvűpárti kormányok által elrontott horvát helyzetet javítani, legalább ne rontsunk rajta. Maradjon minden a régiiben.

Az a mód, a melyet Rakodczay elő-

terjesztett, gyáva megalkuvás a nemzeti becsület árán.

A magyar minisztériumok fenhatósága alatt álló horvátszlavonországi hivatalokon ezentúl csak horvát lesz a felírás. Ez ünnepélyes bódolat azok előtt, akik a király zágrábi lőtogatása alkalmával letépték a magyar-horvát felírásos címereket. Ezeket a címereket akkor katonai tisztelgés mellett tűzték ki újra — ma mi magunk versenyzünk leszaggatásuknál a zágrábi suhancokkal.

A vasutakon a szolgálati nyelv horvát lesz. Kapnak a horvátok ösztöndíjakat, külön vasutas iskolát, új vasutakat, persze mind magyar pénzen. Azért öltünk bele milliókat a vasutakba, hogy a horvát államnak legyenek üterei? Azért építettük ki drága pénzen a fumei kikötőt, hogy elhorvátosodó vasutak zárjanak el tőle bennünket?

Lesz még egy sereg új horvát vasút, lesz horvát osztály azokban a magyar minisztériumokban, a melyekben nem volt — és mindez azért, hogy a horvátok sziveskedjenek az obstrukciót abbahagyni.

Emlékszünk mi egy másik obstrukcióra: annak a zászlajára a magyar állam örök és elidegeníthetlen jogai voltak felírva. Bezzeg akkor nem Rakodczay

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

A lazac.

Írta: Kacsvinszky Andor.

Elbeszélésem idejére nézve, vissza kell térnem azon időre, midőn édes magyar hazánk labancokkal szaturálva zengzetes magyar nyelvünk a fejlődés bölcső-korát élte. A midőn az első verki megjelenése is oly nagy aggodalmat okozott az arra hivatott tudósoknak, hogy csak hosszas beható tanácskozás után tudták megállapítani a tulajdonképeni magyar nevet, mely szerint a verki *széllal dolgozó, forgató lódás mussika*.

Ilyeténképen a közhasználati nyelv, hol magas irodalmi fokon, hol pedig konyhai lealacsonyításban a latin nyelv volt. Sőt egyes családokban annyira gyökeret vert, hogy még az urasszonyok is perfekt beszélték Cicero nyelvét. Csak később kezdett édes anyanyelvünk használatára egy kis fény derengeni. A mennyiben megállapították, hogy a magyarnak mégis legtanácsosabb magyarul beszélni. De vidékenként a különböző nyelvek használata is lépést tartott. Innét származik, hogy a felvide-

ken négy nyelven beszélt a tanult ember egyszerre.

Az eperjesi polgár például azon időben rég nem látott kedves barátját következőképen üdvözölte: »Alaszolgálja barátocskám, Quo modo valemus, jak se saceli prisic ci naforspont ci na eigener gelegenheit« (Alázatos szolgálja barátocskám, hogy vagyunk, hogy méltóztatott érkezni, előfogaton vagy saját alkalmatosságán), vagyis magyar, latin, tót és német nyelven.

Ez időben a iszaháton egy nagy zászlós úri radalom volt egy német pénzintézet birtokában, mely bizonyára valamelyik magyar grófról származott át a Belga bankra. Mi természetesebb, minthogy az egész uradalom kezelése sült német gazdatisztek kezébe került, a mely tisztikarnak a feje, a poroszsziléziai származású Tatz Ottheimi Kange'reich Pantoleon mint teljhatalmú udvarbíró volt.

Még akkor *uri székek* tartatván, a fenti udvarbíró a törvényes igazság mérlegelésében is részt vett. Ugy az írásbeli, mint a hivatalos közlekedés latin nyelven folyt. Hogy Kange'reich Pantoleon ur becses neve a magyar ember szájában, — dacára a labanc világnak, a mikor a szegény magyar köznépek sok megfoghatatlan, soha nem hallott idegen szókkal

kellett megküzdeni — üstök izzasztó volt! az igen érthető. Annál is inkább, mert a nemesség aranykorában az udvarbíró ur is nagy előszeretettel használta az ő poncerániai származású német nemesi előnevét is, bebizonyítani óhajtván, hogy *ő sem a gólya kötötte!*

Ne is csodálkozzunk tehát, ha az uradalomhoz tartozó tiszavidéki falvak magyar népe vasárnap délutánoként a száraz malom alatt **iskolat** tartott, hogy hogysis hijják hát a tisztartó urat!

A Pantoleon keresztnévében csak megnyugodtak valamiképen, hogy valami **nadrág** féle, de a *Tatz-Ottheimi Kange'reich* nemesi és előnevének értelmezése vérszesen keringett csontos agyvelejükben. Még végre sok tusakodás után, Tátott száju Kangörönyre magyarosították. Ezt már mindenki felfogta. Épen úgy, mint Kaszás közhuszár, kit a tiszturak neveinek tanítása alkalmával kérdezték mondaná meg, hogy hijják a hatodik század parancsnokát. Azt pedig hivaták: Van der Schtott Valmingeunek. Szegény Kaszás csak izzad, de végre is abban állapodik meg, hogy Van só és van minden-nek hijják!

A nemesség és középbirtokos osztály eme fénykorában a magyar szív és vendégszeretet talán még nagyobb volt mint ma, a szomszéd-

„PFAFF” KARÁCSONYI ÜDONSÁGAIVAL
MEGHÓDITOTTA AZ ÚRI KÖZÖNSÉGET

tarsolyát küldték ide hozzánk, hanem királyi biztost, kormánybiztost, Fabricius ezredest, Kristóffy és hordáját, nyomort és szenvedést. Fejérváry tarsolyában Tisza István golyót és akasztóját látott — mikor a mi igaz, elvitathatatlan jogainkról volt szó. Egy lázadó népség részére pedig elküldik Rakodczay tarsolyát, benne a magyar nemzeti becsülettel.

Rakodczay zágrábi szereplése úgy hangzik felénk, mint egy gunydal a magyar államiság felett. Lehangelő befejezése az elmúlt évnek, szomorú preludiuma az újnak.

Két mentés lehetséges: vagy nem járult hozzá a kormány Rakodczay békességéhez s a bán saját szakállára diskurált — a mi kizártnak tekinthető. Vagy azzal a tudattal járult hozzá a kormány Rakodczay tarsolyához, hogy a horvát tulzónak ez a sok is kevés lesz, ezt is visszautasítják s akkor jöhet az erős kéz. Mindenki fogja látni, hogy a horvátok Magyarország részéről az egységes állam öngyilkossági kísérletét is keveslik, egyszerűen az állam ellen törnek, el lehet tehát banni velük mint közönséges lázadókkal.

Aggódva, gondokkal terhelten tekintünk az új év elé. A Himnusz szavai jutnak eszünkbe:

Balsors akit régen tép,
Hozz reá vig esztendő!

Nem a balsors tép bennünket, hanem a saját tehetetlenségünk, közönyösségünk. Erő, elszánt akarat, pezsgő nemzeti élet — jöjjön el a ti országotok az új esztendőben! És akkor esztendő fordultával nem Rakodczay Jellasic tarsolyával lépünk át a Dráván, hanem

diadalmas Szent László királyunk hódító fegyverével. *

A hadsereg lobogója. Bécsből jelentik: A delegációban bizonyosan felvetik újra a hadsereg lobogójának sokszor bolygatott kérdését. A Pitreichbal a kettős hadijelvényre kötött megállapodást a jelenlegi hadvezetőség nem tepte magáévá. A felség, ily irányban eléje terjesztett sok-sok javaslat közül egyetlen egyet sem fogadott el. Az a terv merült fel, hogy a kérdést azzal oldják meg, hogy a hadi lobogókat egyszerűen megszüntetik s az arzenálba helyezik el. Ez a terv azonban beleütközik a hadsereg hagyományai s szükségessé tenné az eskü módosítását. Ugy halljuk, hogy ez a módosítás akként történne, hogy a gyalogság a fegyverre, a lovasság a kardra feszített két ujjal tenne esküt. Epp úgy, mint a tüzérkatona az ágyura teszi két ujját eskütevéskor.

Meglepetés a velencei választásnál.

— Rosszul számlálták össze a szavazatokat. —

A december 15-ikén megtartott városatyá választás eredménye felett tegnap tanácskozott Nagyvárad város igazoló választmánya.

A várad-olaszi és várad-ujvárosi választások ellen nem érkezett be panasz és felszólamlás, azonban a várad-velencei választás ellen azon panaszt emelték, hogy a szavazatok rosszul lettek összeszámlálva s kérték a szavazólapon új összeszámlálását és különösen az egyforma szavazatokat nyert Fried Ferencre és dr Rezső Manóra leadott szavazatok újabb megszámlálását.

A választás után megejtett számlálásnál ugyanis mindkettő részére 198 szavazatot állapítottak meg s így az elnök sorshuzás utján

dr. Rezső Mór jelentette ki megválasztottnak.

Senki sem hitte, hogy a panasznak van alapja, azonban az igazoló választmány tegnapi ülésén, azon váratlan eset fordult elő, hogy a Fried Ferenc és Rezső Móra adott szavazatok összeszámlálása igazolta a panaszt s e szerint nem dr Rezső Mór, hanem Fried Ferencet jelentette ki az igazoló választmány a várad-velencén hetedik helyre megválasztott városatyának.

Ez ellen dr Rezső Mór el panaszszal s kiterjeszkedik arra is, ami iránt már érkezett be panasz az igazoló választmányhoz, de nem illetékes egyén részéről és így figyelembe nem vették a panaszt. Ugyanis a várad-velencei választók névjegyzékében két »Ullmann Sándor kereskedő« van felvéve, a beadott szavazólapon pedig részben »Ullmann Sándor nagykereskedő« és részben egyszerűen »Ullmann Sándor« szerepel.

Mindkét féle szavazólapon azonban, mint az természetes is, Ullmann Sándornak, az orth. párt által jelölt hitközségi elnöknek a javára számították.

Ha a közigazgatási bíróság a dr Rezső Mór által beadandó új irányú panasz helyett adna, valószínűleg új választás lesz erre az egy helyre, amely esetben Ullmann Sándor hitközségi elnök megválasztása biztos.

Ha azonban a kétféle Ullmann szavazólapon akként venné a felső bíróság, hogy azok két jelöltre szétosztandók s így Rezső Mór mint Fried után legtöbb szavazatot nyert választót akceptálná Ullmann-helyére, az esetben Ullmann Sándor hitközségi elnök teljesen kimaradna most a törvényhatóságából, mert virilisi jogáról lemondott.

Mindenesetre a dolog illetén fordulata ritkaság számba megy s érdekes.

Az igazgatóválasztmány tegnapi ülésén dr Adorján Emil elnök, dr Molnár Imre, dr Stok-

ság az érintkező körök bármely idegen is, ha a mértéket megütötte, szívesen fogadták barátságukba. Így került Tatz Ottheimi Kangelreich Pantaleon tisztartó ur is a vidéki nemesség tiszta jó magyar barátságába — ugyannyira, hogy névnap, disznótor, keresztelő, lakodalom vagy bármely más ünnepélyről el nem hagyták volna. Ez azonban az ő német felfogása szerint is viszonzást igényelt, annál inkább, mert művelt ember lévén, bárha a magyar társadalmi szokások ismeretlenek voltak is előtte, de eléget látott arra nézve, hogy a szíveslátás követelményeit maga részére levonhassa. Erre kínálkozott is alkalom, az udvarbíró ur neve napja, igaz ugyan, hogy a milyen különleges volt a keresztneve évfordulója is, olyan extra időben esett. Ugyanis Szent Pantleon vértanu napja a legnagyobb forrás idejére vagyis július 27-ére esik. Hanem ez emberünket egy csöppet sem zavarta, mert a meleg megrendszabályozására óriási jégverem állott rendelkezésre, melynek tudtában nem mondott le a legkedvesebb csemege eledeléről sem, a lazac halról (Sabno Rapa) mely az észak német folyókban épen annyira elterjedt, mint nálunk a csuka; úgy gondolkodott, hogy a mit ő úgy szeret, azt a vendégei sem fogják megvetni.

Talán az ő foglalkozás természeténél fogva, mely a gazdasággal foglalkozóknál mintegy a

vizbe látszik átmenni t. i. a hal szeretete, így tervében nem is csatlakozott volna a tisztartó ur. De csatlakozott ama hiedelmében, hogy a Tiszában lazac legyen. Pedig az uradalomhoz tartozó Tiszahorgos kis halászközből települt faluba indul a levél ékes latinsággal a községi bírónak a parancs, szigoruan, mint a jobbágy világban az ismeretes. »Praesentibus hisce ordinamus quod ad solemnitate apud nos die 27. a mensis curentis servandum Salmonem capere et ad curiam nostram transportare curetiso, (vagyis ezennel elrendeljük, hogy f. hó 27-ikének napjára házi ünnepélyemre lazacot fogjatok és ezt udvarházamhoz beszállítani ne terheltessetek.) A lovas hajdunak is ki volt adva szigoruan, hogy a községi bírónak Tiszahorgoson saját kezébe adja át, melynek végzetével a másik lovas hajdu a barátságos vacsorára vonatkozó meghívásokkal volt elfoglalva a vidék ur családjaival.

Ma igen nagy jelentőségűnek kellene lenni, — de igen is feltűnő lenne, hogy valaki július 27-én, aratás kellő közepén, a legforróbb napokban egy vidék ur családjaival barátságos vacsorára hívogassa, mert a nemesi központosítást eltűnt végképen — akik utána jöttek nem névnapoznak. De a jobbágy-korszak fénykorában még érvénye volt annak a parancsoknak, melyet a birtokos a hajdunak kiadott. Kezdje

meg a falu az aratást. És ment rendén minden, végezte a jobbágy hűséggel és szorgalommal, neki is jutott bőven, az uraság sem szorult meg. Eképen mindenki megígérte, hogy ott lesz. Az újdonság ingere is hatott, mert júliusi névnap még abban a korban is ritkaság volt, a hol az áldomásívás sürűbben esett meg, mint ma.

A lovashajdu megérkezik Tiszahorgosra, a levelet átadja a községi bírónak. Felnyitja a levelet nézi-nézi. »Nem érthető módon vagyon ez a levél írva Mihály uram,« mondja a bíró a hajdunak. »Hát biz én úgy segitem, hogy diáku vagyon, azt is gondolom, hogy parancs vagyon benne a kelmed részéről bíró uram! Ugy csinálja kend, hogy jól legyen. Azzal köszönt, mint aki dolgát elvégezte. A bíró pedig csak bámulja a levelet és mormogja magában, hogy »Biz e fehiren fekete. Majd kiségit ebből a bajbul Sajtos rektoram. A rektor uram pedig levita képiben is működött a Tiszaparti kisluban és dicséretére legyen mondva, hogy a gyermek oktatásba kitűnő gyakorlati módszer volt. Mely abban rejlett, hogy a gyermek gondolatvilágára óhajtott hatni a nekik kedves dolgok feladásával. Például a fejszámlálásban igen szép eredményt ért el a cseresznye, meggy, szilva, alma, körte, számbeli feladványával. Most is éppen a kis Fodor Ferkét kérdegeti a

Vagyok bátor a n. é. közönség szives figyelmét felhívni, hogy Színház-u. 4. szám alatt angol férfi szabóüzletet nyitottam és szolid árak mellett a legelegánsabb öltönyöket készítem. Levelező-lap meghívásra helyben és vidéken

dus angol minta gyűjteménnyel azonnal megjelenek, a n. é. közönség szives pártfogásáért esedezve, vagyok

kiváló tisztelettel **KISS ISTVÁN**, angol uriszabó Színház u. 4. (Adorján palota.)

ker József, dr Berkovits Ferenc, Schütz Albert és dr Istvánffy István voltak jelen.

Az ülés elején a megválasztott várad-olaszi és várad-ujvárosi törvényhatósági bizottsági tagokat végleg igazolták.

A váradvelencei választásra vonatkozólag helyt adtak Vicsay István és társai azon kérelmének, hogy a Fried Ferenc és dr Rezső Móra adott szavazatokat újból számlálják össze.

Az igazoló választmány először konstata, hogy a szavazó szekrény és külön a szavazó lapok pecsétjei sértetlenek, majd a szavazólapokat számlálták össze s kitűnt, hogy teljesen egyezik a leadott szavazatok számával: 474.

Majd összeszámlálták a dr Rezső Móra és a Fried Ferencre adott szavazatokat s meglepetve konstata, hogy leadatott

Fried Ferencre 198,
Dr Rezső Móra 193

szavazat. Ily eredmény után a már megválasztottnak kibírdetett dr Rezső Móra helyett Fried Ferencet igazolta a Várad-Velencén hetedik helyre megválasztott törvényhatósági bizottsági tagnak.

Redényi József, a magántisztviselő ügyvezetője kérte, hogy az Ullmann Sándor névre beadott szavazatok közül csak a »nagykereskedő« jelzésűket számítsák Ullmann Sándor hitközségi elnök javára.

Az igazoló választmány azonban megállapította, hogy Redényi József sem a választók, sem az adózók között nincs és így a felszólalást mint illetéket, visszautasította.

Ezután az 1908. évi virilisek névjegyzékét állították össze s az ülés véget ért.

A kiegyezés és a kvóta a hivatalos lapban. A hivatalos lap tegnapi száma, mely nagy terjedelme miatt csak reggel kilenc órakor jelent meg, közli az egyszakaszos kiegyezési felbatalmazási törvényt, valamint az ezen törvény alapján a kiegyezés életbe léptetésére vonatkozó rendeleteket, a kvóta megállapításáról szóló törvényt, az autonóm vámtarifát, to-

vább az összes alkotmányvédő törvényeket. A hivatalos lap tegnapi számának terjedelme 136 oldal.

Ugyancsak a hivatalos lap ezen száma közli a delegációnak az indemnitire vonatkozó határozatát és ennek királyi megerősítését.

A megye tisztújító közgyűlése.

Biharvámegye törvényhatósága tegnap folytatta a tisztújító közgyűlést, melyen már nem nyilvánult meg olyan nagy érdeklődés, mint az előző napon. A tegnapi nap az eskütételek a központi választmány a közigazgatási bizottságon megválasztásának és a tiszteletbeli állásokra való kinevezések napja volt.

*
A közgyűlésről tudósításunk a következő:

Az eskütételek.

Pontban tíz órakor a már összegyűlt megyebizottsági tagok között megjelent a főispán és megnyitotta a közgyűlést. A megnyitás után felszólította a tegnap megválasztott tisztviselőket, kik még nem tették le az esküt, hogy azt most tegyék le. A tisztviselők közösen tették le a hivatalos esküt.

Keszthelyi Zoltán főjegyző felolvasta a múlt ülésen felvett jegyzőkönyvet s előterjesztést tesz, hogy a központi választmányba 42 tagot és a közigazgatási bizottságba hat tagot válasszon a közgyűlés.

A főispán a választásokra elrendeli a szavazást s két küldöttséget nevez ki a szavazatok szedésére.

Az elsőküldöttség elnöke Szabó József, tagok Tatár Zoltán, Rokszi Miklós jegyző Baranyi András.

A második küldöttség elnöke Száhlender Károly, tagok Imrik Zoltán, Szikszay Lajos jegyző Bartos Elemér.

A szavazás alatt két párt lista volt egy függetlenségi és egy szabadelvű, melyek közül a szabadelvű ment keresztül.

A közigazgatási bizottságba e szerint be lettek választva Markovits Károly,

Telegdy József,
Czifra Gerő,
Fetser Antal,
Szunyogh Szabolcs,
Nyisztor Alajos.

A választás után a tiszteletbeli tisztviselők tettek esküt, melynek megtörténtével a főispán a tiszteletbeli főszolgabírókat nevezte ki.

Tiszteletbeli főszolgabírók lettek:

Frankó Endre, Daraban Endre, Ertsey Zsigmond, Rokszi György, Szentiványi László, Markovits Manó, Ertsey Kálmán, Tempeleán Dezső.

Tiszteletbeli szolgabírók lettek: Lakatos József, Bulzán János, Beliczay Andor, Bujanovits Rudolf, Marjay Barna, Berzsán Kornél, Szunyogh Barna, Krecz Viktor, Tit Károly.

Hant Gyulát tb. irodaigazgatónak nevezte ki a főispán.

Tiszteletbeli ülnökök lettek: Beliczay Elek, Kránczly Kálmán.

Díjtalan közigazgatási gyakornokká nevezte ki a főispán Krizsán Aurél, Mezey Gyula, Miskolczy Jenő, Tunyoghy Lajost.

A szolgabírókat a következőképp osztotta be a főispán:

Dr Poynár Ernő Székelyhid, Frankó Endre Mezőkeresztes, Daraban Endre Margita, Ertsey Zsigmond Magyarcséke, Ravazdy Barna addig míg Szunyogh Andor fegyelmi ügye lejár Vaskóhn lesz s azután Cséffára megy. Szunyogh Andor fegyelmi ügyének elintézése után Vaskóhra megy. Ertsey Géza ideiglenesen Vaskóhn marad.

Roxszin György Tenke, Szentiványi László Derecske, Bartos Adorján Szalárd, Tichtner Gyula Biharnagybajom, Beliczky Vilmos Margita, Baranyi Tibor Berettyóújfalú, Középegy Dezső Előd, Tóth István Nagyszalonta, Beóthy Dávid Erőhályfalva, Markovits Manó Központ, Ertsey Lajos Beél.

Tiszteletbeli főjegyző: Baranyi András, Balogh Jánost és Balogh Elemért.

Tiszteletbeli t. főjegyző: Balogh Lajost Székelyhid, Csorvássy Istvánt Nagyszalonta, dr Fásy Lajost, Ficsek Lajost, dr Gyöngyössy Istvánt, Hranyczy Károlyt, Kiss Dömét, Kovács Bélát, dr Márkus Lászlót, Pallay Lajost, Szikszay Lajost Nagyszalonta.

kiről kitudta, hogy nagyon szereti a turós gombócot.

— Hát kedves Ferke fiam, mond meg nekem, hogy négy gombóc, meg négy gombóc hány gombóc?

Nyóé gombóc! volt a sikeres válasz.

— Igen jól van édes fiam de hát nyolc gombóc meg nyóé gombóc hány gombóc?

Ferke csak számlál csak gondolkodik végre rövidesen felel. »Az ippeg egy tállal van«!!

Erre természetesen nagy derűtség támadt. De Sajtos uram nem szokott oly könnyen átsiklani egy-egy themán és folytatja igaz fiam, hogy ippeg egy tállal van de hát hány gombóc vagyton az tállban? Éppen Ferke küzdelmén vala segitendő midőn az iskola ajtaja félig kinyílik és a községi bíró borus arca volt látható.

— Rektor uram kirem szivesen egy minutára ha kijöhetne.

— Megyek bíró uram szóllott és rendelkezett, hvgy a gyermekeknek Pintes Jeremiás olvassa a zsoltárt még visszajön.

— Rekt'ram egy levelet küldött az udvarbíró urunk de diák nyelven van írva ha kimagyarázná nekem megköszönném.

— Hol a levél adja ide — Sajtos Bálint rektor uram elveszi a levelet zsebiből előkotorássza az ötkoronás nagyságu lencsével ellátott rézkeretű pápaszemet és kezdi a latin le-

velet olvasni. Elolvasta egyszer elolvasta kétszer de minél tovább olvasta annál szigorubb ráncokba gyüremlik homloka.

A bíró látva a rektor arcának félelmetes elkomorodását aggódva kérdi. — Talán valami nem jó van a levélben rekt'ram?

— Hát bizony ez egy csöppet se jó a korcsmárosra.

— Hogy-hogy?

— Hát ugy, hogy ebben a levélben két diák szó van *Salmonem capite* a mely bíró uram annyit tesz, hogy Salamont meg kell fogni!! és Nagyhalmosra az udvarbíróhoz kísértetni.

— A korcsmárost?? kérdi tátott szájjal a bíró.

— Azt hát, mert más Salamon a faluba nincs.

— A bíró fejcsóválások között megköszönve a rektor szivességét, magába mormogott. »vajjon mi rossz lát tehetett a tűzre ez a zsidó.« Ment a község házához. Ott előszólítva a két kis bírót és a két baktort.

— Vegyetek kötelet magatokhoz egy-kettő.

— Tán nem katonát fogdosunk bíró uram?

Kérdi a kisbíró.

Most az egyszer nem feleli kurtán a bíró. Ment k egyenesen a korcsmához elől a bíró az egyenes nagyorófa pálcával. Benyúnak

a korcsmába a korcsma üres volt. Megy a bíró a hátsó szobába. Salamon a korcsmáros éppen a legbuzgóbb imádságába volt elmerülve kezén homlokán szíjjak föltéve hangosan buzgólkodott.

— Salamon kezdi a bíró vedd le a szíjjat kötelet kapsz helyébe.

— Micsede? védekezik Salamon engem akarnak megkötözni??

— Téged Salamon, mert itt a levél az udvarbíró urtól, nem tudom mi végett de még estére Nagyhalmoson kell lenned az pedig jó kis közföld és mivel aratási idő van gyalog kell oda menni. Nem sok ló van a faluban az is kint van a határon. Salamon még egy darabig védekezett, hogy ő nem tett semmi rosszat, rá nem sült ki semmi. A nagy vitára előkerült Száli is, a korcsmáros felesége, kezeit tördelve sírni kezdett.

— Nach khá ghezéresz — csitította az asszonyt — hivat az odvarbíró üreság phünk-tüm ?!

A bíró sürgetésére mégis csak összekötötték Salamon kezét és két vasvillás ember (azon időben egyedüli fegyveres armás) kísérték Nagyhalmosra az udvarbíró elé. A tikkasztó meleg ée porkan egy csöppet sem volt kellemes, ahez még két ember sietette is a korcsmárost.

Óreg este lett, mire az udvarházhoz értek. Az udvari hajda jelenti Kangelreich udvarbi-

Az Érmelléki Kereskedelmi Részvénytársaság
borkiviteli osztálya ajánlja tisztán kezelt hegyi borait.

Tiszteletbeli t. ügyészség: Dr Barta Bélát Margita, dr Barta Ferencet Nagyszalonta, dr Bölöny Andort B.-ujfalu, dr Buday Józsefet Derecske, Buna Jánost, dr Csordás Jánost Belényes, dr Demetrovics Eleket, Kétrich Endrét Tenke, dr Ertsey Pétert, dr Fenyő Sándort, dr Fráter Pált, Jancsó Dezsőt, dr Jakab Ernőt Ermihályfalva, dr Krüger Aladárt, dr Löwy Mórt, dr Olasz Bélát, dr Puskás Bélát, dr Pap Corjolánt, dr Podráczky Rezsőt Nagyszalonta, dr Poynár Miklóst Eled, dr Roxin Györgyöt, dr Sebő Mihály, dr Thury Kálmánt, Wawrek Kálmánt.

Tiszteletbeli főorvossá: Dr Buden Ferencet, dr Deme Bélát Ermihályfalva, dr Grósz Ignácot B.-Ujfalu, dr Kassay Kálmánt, dr Matolay Károlyt, dr Sarkady Danielt Szalonta, dr Sebes Lajost, Tenke.

Tiszteletbeli járásorvossá: Dr Borda Jenőt Szalád, dr Katona Gábort Udvari, dr Molnár Istvánt Böszörmény, dr Péchy Károlyt Bihar, dr Rewkopft Izidor Zsáka, dr Schimmer Márton Belényes, dr Sugár Bertalant Margita, dr Szirmay Kálmánt Eled, dr Weisz Jakabot Eled.

A közgyűlés déli 12 órakor ért véget.

Tisztelgések a vármegyén.

A közgyűlés befejezte után a vármegye új tisztikara tisztelgett a főispánnál. A tisztikart dr Miskolczy Ferenc alispán vezette. Az alispán a következő szavakat intézte a főispánhoz:

Méltóságos Főispán ur!

A vármegye ősi szokása szerint a vármegye tisztikara megjelent ma Méltóságod előtt, hogy bemutatkozzék és tisztelettel teljesítse kötelességét. Méltóságos uram! A tisztújítás a vármegyének nevezetes mozzanata; Határák az a vármegyének életében s e fordulónál meg kell állanunk, hogy visszatekintsünk a múltba és előre nézzünk a jövőbe. A határákóval beismerem, vegyes érzelmek vannak szívünkben. De ezek között az érzelmek között kimagaslók kettő: e teljesített kötelesség nyugodt önérzete a multa s a reménység bizodalma a jövőre. Ezekkel

az érzelmekkel lépjük át a határákóvet. Méltóságod kegye tegnapi beszédében bizalmát és szeretetét előlegezte nekünk. A legedvesebb kötelességünket teljesítjük mi is akkor, amikor most a legteljesebb bizalmukat ajánljuk fel Méltóságodnak. (Hosszas éljen.) Kérjük Méltóságodat, hogy az ígért és előlegezett bizalmat méltóztatásuk számunkra megtartani. Megvagyunk győződve, hogy abban a nagy és nehéz feladatban, melyet vállatva kell végeznünk, a legelső factor az egymás iránt a legmelegebben érzett kölcsönös bizalom. (Ugyvan, ugy van, felkiáltások) Méltóságos uram! Azt hiszem, ha bennünket jobban megfog ismerni, meggyőződik róla, hogy a mi munkásságunk becsületes érzelmek és ragaszkodásunk kizárnak minden kétséget arra, hogy a jövőben kellemetlen incidensek zavarják együttműködésünket. Boldog újvet kívánunk Méltóságodnak. Az Isten tartsa meg.

Lelkes éljenzés kísérte az alispán szavait, mire a főispán válaszolt:

*Nagyságos Alispán Ur!
Kedves Barátaim!*

Azt mondtad imént elhangzott beszédedben, hogy két momentum él a ti szívetekben, a multan való megnyugvás és a jövő reménye. Tökéletesen egyetértek veled. Kétszeres erő veszen rajtam is erőt: egyik a saját személy való megnyugvás, másik a ti személyetekkel való megelégedés, a multa és jövőre egyaránt. Köszönöm szíves megemlékezéseket. Eljöttetek hozzám, hogy mint új tisztikar üdvözlőjelek, de hiszen úgy is jöttetek mint barátok a baráthoz. Igen, én nektek mindig barátotok akartam és akarok lenni. Azt mondtad, hogy jobban megfogom ismerni a tisztikart. Ez nekem nem kell. Ti ismerjétek meg engem jobban s akkor úgy lépitek át azt a határákóvet, hogy a teljes bizalom és ragaszkodás közöttünk mindég tenn fog állani. Fenn kell ennek állni, ha helyesen akarjuk szolgálni azt, amire vállalkoztunk: a közjót. Az Isten áld-

jon meg mindnyájatokat, tartsatok meg baráti szeretetben és én megtartalak benneteket olyan szeretetemben és ragaszkodásomban.

A beszédeket a tisztikar lelkesen megéljenezte.

Az alispánnál.

Ezután a tisztikar az alispáni hivatalba vonult. Keszthei Zoltán főjegyző üdvözölte az alispánt a tisztikar nevében. Beszédében hangsúlyozta, hogy a jövőben is fokozott buzgalommal állanak az alispán szolgálatára s kötelességtudásuk ernyedetlen marad.

A főjegyző beszédére Miskolczy Ferenc meleg szavakban válaszolt.

— Ugy vagyok veletek, mint az öregedő akácfa. Minél vénebb, annál mélyebben eresztí gyökereit. Az én szeretetem is mindég jobban hozzátok forr. Legyetek a régi jó barátaim a hivatalos kötelesség határain is túl.

Lelkes ováció követte az alispán szavait, mire a tisztikar kivonult az alispántól.

Szent László, Nagyváradi alapítója

Irta: dr Karácsonyi János.

Valamint egyes emberek, akként egyes városok is vagy lassan, csekélységből küzdik fel magukat előkelő polcra, vagy pedig alapítójuk hatalma, akarata egyszerre oda helyezi őket a jelentékeny, kiváló, országos fontossággal bíró helyek közé. Velence halászkunyhókból lett aranyos, gyönyörű várossá, az Adriai tenger királynéjává. Konstantinápoly egy császárnak rendeltére lett Kelet-Európa középpontja. Magyarországon Pest egy kis mészegető kemencének köszönheti nevét, kereskedőinek köszönheti felvirágzását, Budát ellenben IV. Béla a tatárjárás után egy évtized alatt emelte fel és tette az ország fővárosává.

Nagyváradi, — mint jól tudjuk, — szintén egy nagy király nemes szívének, erős akaratának és buzgóságának köszönheti létét, de az alapítás ideje, körülményei bizony meglehetősen homályosak és sok fejtörésbe, sok aprólékos adat egybevetésébe kerül, ha az alapítás kezdetét s e város első fejlődését meg akarjuk ismerni.

rónak, megérkeztek Tiszahorgosról. A már egybegyűlt vendégeivel, igen elfoglalt udvarbíró azon biztos tudatban, hogy az óhajtott lazac érkezett meg, örömteljes arccal adja ki a parancsot, hogy *csak tegyék a jégverembe!*

Hiába szabadkozott Salamon, hogy ő beszélni akar a thekintetes urral de a hajdu, ki szokva volt az ilyesmikhez, mert a törvényes jogok gyakorlásánál igen sűrűn történtek ilyesmik.

— Majd holnap délelőtt a kihallgatáson biztatással Salamont kezérel a kötelet leoldva a három hűtő kamrás nagy jégverem egyik fülkéjébe betuszkolták, és a nagy hevedert rá lakatolták.

— Noha melege volt kendnek Mózi szől az egyik villás, itt ki fázlódhatik!

— Thürjön ki a nyovolja, mormogott mérgeledve Salamon; és a thózában az elhagyottak részére imádságba fogott.

Még szegény Salamon az elhagyatottak imáinak morzsolgatásába folytotta keserveit és lelki vigasztalást keresett. Addig oda fönnt állott a nagy névnapi estebéd, megindult a számos felköszöntő már mint ilyen alkalomkor

szokás az ünnepelt pedig sziklákat repesztő magyarsággal talicskázta vissza háláját, hogy mindent elkövet arra, hogy magyarul beszélni megtanulhasson és lelkes hazafi lesz.

Azonban a nyári éj igen rövid. Asztalbonítás után a fiatalság táncra perdült, az öregek pedig az akkor divatos tarokk és preferánkra asztalhoz ültek.

Az udvarbíró mindenütt élete párjával a megtestesült figyelem volt.

Ezalatt Salamon a jégverem fülkéjében az éhség kinyitól gyötörtetve a derengő hajnal pir fényénél észreveszi, hogy egy polcon egy kosár tolyás van. Oda megy egyet kivesz rázza kopogtatja, megőrül keményre főtt tojás volt a melyet a reggeli sódarhoz körzetnek szánták, és kihűteni véletlenül oda tették. Salamonnak se kellett több. Ha már szenvedni kell legalább legyen miért gondolta és istenigazában hozzá kezdett a kemény tojásfogyasztáshoz.

A hajnali pir mindig rósebb lett, a vendégek is mozgolódtak, a kocsisok befogatását sürgetvén. De az udvarbíró a legszeretetre méltóbban állott ellen, hogy nem lehet mert neki

van még valami becses étele, amiből reggelihez mindenkinek kell részesülni. A vendégek ennyi szíveségre nem tehettek egyebet, mint ismét egy pár partira vissza ültek.

Az udvarbíró kiadja a rendeletet, hogy a lazacot hozzák föl a jégveremből és egyrészt párolva zöldséggel, más részét hidegen tartármártással és fagyalékkal (aspiqueal) szolgálják föl a reggelihez. Kis idő multán jön az udvarbíró felesége be és sugja férjének, hogy itt lazacról senki sem tud semmit. Az udvarbírónak tágra nyillik a szeme és hivatja a hajdut, kérdi tőle, hogy hát mit hoztak Tiszahorgosról.

Instálom egy rabot hoztak az este és azt a parancs szerint a jégverembe helyezték el. Az udvarbíró a guta környékezte és német nyelvéhez hozzákevert magyar kifakadások között parancsolta a rab felhozatását a jégverem fülkéjéből.

— Tu tfa fluchta! feno etyo mek! polonság! dass ist e denum zu tumm!

Es még tovább is mérgeledött, midőn Salamon előkerült.

Agárdi István

mázoló és butorfestő

az Emke-palota alatt.

Elvállalok minden e szakmába vágó munkákat szép, finom s a legjutányosabb árak mellett elkészíteni, különösen **butorfestésekre** igen nagy súlyt fektetek, nemkülönbén épületmunkákra és berendezésekre is.

Ezenkívül nálam házi szükségletre kívánandó színekben különféle olajba tört festékek is kaphatók, melyeket annyival is inkább előnyösebb nálam beszerezni, hogy minden további piszkolódás, keverés kikerülésével használni lehet.

A nagyrédemű közönség jóindulatu pártfogását és bizalmát, melyet eddig iráuyomban tanusított, ugy ezután is kiérdemelni óhajtom.

Ugyanitt tisztességes családból származó 1—2 fű tanuló felvétetik, fizetéssel avagy teljes ellátással. (Lehet vidéki is.)

Tekintsünk előbb körül az alapítás vidékén. A Sebes-Körözs völgye, amikor a magyarok e hazát elfoglalták, még erdőkkel borított lakatlan térség volt. Ahogy Váradtól Révig csupa gyönyörű magyar helynevek találhatók, elvitatlanul bizonyítja ezt. Ha a magyarok előtt valaki irtott volna itt erdőt, épített volna itt falut, annak nevét a magyarok épp úgy átvették volna, mint ahogy átvették a Debrecen-, vagy Komád-vidéki ó-szláv helyneveket.

Még Nagyvárad alapítása annyi század irtó munkája után is, vannak adataink arról, hogy a Sebes Körözs mentében, még pedig nemcsak Várad felett, hanem Várad alatt is hatalmas erdők terültek el egész Komádig. A leleszi prépostság alapító levele szerint a mai Micske pusztának, hajdan Micske palotájának jobbparti részén sok fa volt, a balparti részen pedig, ott, ahol ma erdőknek nyoma sincs, sűrű erdő terült el. A most annyira összezsugorodott Fácános erdő 1800-ban még egész Biharpüspöki délnyugati utcájáig terjedt. Lejebb, a szentjánosi erdőrészen most is áll, a körös-tarjánit csak 1888 táján irtották ki, a részben ma is meglevő beregbszörményi Berek- és Vén-erdők, továbbá a körösszegapáti erdők voltak e hatalmas erdőségek végső nyulványai.

Ahhoz a rengeteg lfgamnak ért erdőséghez, amelyben a krónika szerint a bihari várbán lakó Gyécse-herceg 1073. végén vadászgatott, hozzátartozott tehát a Sebes Körözs völgye is. Így azután érthető, hogy maga Szent László, — mint a régi magyar történetíró róla megjegyzi — vadászat közben talált rá azon helyre, ahol Isten imádságára egyházat és annak védelmére várat építtetett.

Hogy éppen a mai vár területére esett választása, annak volt más oka is.

Hajdan a Sebes Körözs, amint a promontori (hajdan Szent István-hegy) lábához ütközött 2 ágra szakadt. A kisebb ág körülbelül a mostani velencei vasuti hidon alul délnyugatra fordult és a mai Rákóczy-, Erzsébet- és Szent Jeromos-utcák irányában dél felé haladt. Ez utca végén nyugatra, majd északnyugatra fordult és körülbelül a mostani Hunyady-malom tájékán találkozott a Körözs harmadik ágával. Ezt nevezhetjük velencei ágának. A most említett 3-ik ág körülbelül a mai Krisztina- vagy Károly-

— Hát szekin ember! no lát!

— Igen eljött értem a bíró és ide hoztak thekintetes ur!

— Hát-lát — vakarja az udvarbíró fejét, szekin ember Szalámon egy lélevis angariát én elengedni makának.

— Erre már Salamonnak is felderült az arca és köszönéshez fogott volna, de az udvarbíró nem engedte szóhoz jutni, hanem mondta, hogy menjen egyen valamit és egy csomó szivart is adott neki, de tüstént elrendelte, hogy uradalmi bricskán vigyék haza Salamon tiszahorgosra.

— Khüszönöm, de már elkéstem mond szégyenkezve Salamon.

— Hol? kérdi az udvarbíró.

— Ott a verembe vót egy kosár fütt tojás és én bocsánatot kérek üthöt megedtem belőle. Amit a tojás sárgája szakállán el is árult.

Jól van, mond az udvarbíró. A kocsí elő-áll, menjen haza vele. Salamon felült, életében két szivart sem szívott, mert az drága, de most, hogy a rajta esett sérelem fényes rehabilitálásáig ugyan csak rágyújtott és bodorfüstök-eket eresztve, hátát a kocsíülés támláján megvetve indult ki az advarházból. A vendégsereg pedig lehangosabb derűtségben tört ki az udvarbíró elbeszélése folytán kiderült tévedések hallatára!

Száni pedig megkövülten állott bámulatában, amint Salamon az urasági fogatról szivarozva leszállítani látja.

— Mi thürtént?

— Szálikám, felel fényes ábrázattal Salamon.

A bíró egy marha! a Sajtos edj nagy szomár! és én vadjok edj hal a tiszábul, — ami nincs . . . .

utcánál szakadt ki és a mai Malom-, vagy Sándor-utca mentén folyt déli irányban. A mai Hunyady-malom táján egyesült vele a velencei ág és innen kezdve az egyesült ág nyugati irányban a mai Pece medrében folyt az ottani Nagypiac nyugati részéig. Körülbelül a mai Kapucinus-kolostornál ez ág visszafordult északra és belefolyt a fő-ágba.

Ha ezt szem előtt tartjuk, akkor értjük meg a krónikás azon tudósítását, hogy Szent László a várad egyházat nem a Körözs mellett, hanem a Körözsök között (inter flumen Keres) építé fel. A természetből pompásan elkészített, erősen védett pont volt az, amelyet Szent László kiválasztott és ott nem remeteséget, nem szerzetes monostort, hanem a külvilággal érintkező, a nép művelésére, tanítására hivatott társas-káptalan, (Cagritulum collegiatum) alapított.

A társaskáptalan alapításából látjuk azt is, hogy Szent László szeme előtt nemcsak csupán egy egyháznak felépítése, hanem egyuttal egy városnak létesítése is lebegett, tehát nemcsak közvetve, hanem közvetlenül is őt kell tartanunk Nagyvárad város alapítójának.

De mikor és miért határozta ő magát erre el? Ezt szeretné tudni elménk, mert tudásunk csak akkor teljes, ha egy-egy esemény ideje és oka is annyira-mennyire ismeretes.

Fel voltak ezek jegyezve valaha értékes kártya-levéltre, de az idők sanyarusága megsemmisíté azt. Így tehát csak hozzávetőleg, más körülményekből találgatva adhatunk a fentemlített kérdésekre választ és természetesen csak tökéletlen választ. Nem becsülöm én sem sokra az ilyen hozzávetőleges megállapításokat, de mégis jobban megnyugtatók az ember tudásvágyát, mint az üres, lesújtó semmi.

A nagyvárad egyház minden történeti emlékekben úgy jelentkezik, mint Szent László saját alkotása. Nem lehet tehát ez egyház építését 1024-nél előbbre tenni, mert addig Szent László csak testvéreivel együtt bírta a fejedelemséget. Életkora és életfolyása is arra mutatnak, hogy 1074-nél előbb ne kutassunk. Szent László 1046 körül született. A kerlési diadal első hősi tette s a magyar lány megszabadítása évében, 1068-ban, tehát körülbelül 22 éves volt. Így ifjan bajosan fogott nagy alkotásba. 1068-tól 1074-ig mindig hadakozott, majd lent az Al-Dunánál majd Salamonnal. Salamon legyőzése után neki kellett védelmeznie az ország nyugati részeit Salamon és a németek ellen. 1081-ben végre megbékült Salamonnal és neki az ország egy részét átadta. Azonban Salamon így sem nyugodott meg. Egy év múlva összeesküvést szőtt Szent László ellen, de a jó Isten megvédte dicső királyunkat. Az összeesküvés titka kipattant Szent László, az életveszedelemből kiszabadult, Salamon pedig Visegrádon fogságba került.*)

1082-ben tehát Szent László nagy veszedelemtől szabadult meg és egyszersmind oly körülmények közé jutott, hogy nyugodtan jöhetett Tiszántúlra, mert országát nyugat felől semmiféle veszedelem nem fenyegette. Ez az oka annak, hogy én a nagyvárad egyház alapkövének letételét 1082-re teszem és az okot, amely Szent Lászlót ez egyház építésére bírta, abban keresem, hogy Szent László háláját akarta leróni Isten iránt a halálos veszedelemből való kiszabadulásáért.

E társas-káptalan létezése nem csupán hozzávetés, hanem a régi nagyvárad káptalan tudósításán alapszik.

Volt a várad káptalanának 1374-ben egy Imre nevű olvasókanonokja. Már legalább is 4 év óta viselte ezen, akkoriban jelentős hivatalát. Átvizsgálta a káptalan összes iratait, egybegyűjtötte a káptalan régi szabályait és szokásait, megírta a káptalan jogait és kötelelességeit. Imre olvasókanonok tudósítása alapján ismertettük fentebb, miként oszlott majdan a Sebes Körözs 3—4 ágra.**)

Ugyancsak ez Imre olvasókanonok és vele együtt az egész 1374-iki várad káptalan vilá-

*) Bunyitay: A várad káptalan legrégebbi statútumai 10. l. W. m. Santes Dom. III. 203.

**) Bunyitay: A várad káptalan legrégebbi statútumai 3-2.

gosan értesítenek bennünket arról, hogy Szent László először csak társas-káptalant szervezett itt Nagyváradon, nem pedig püspökséget.

Az ilyen társas-káptalanok hajdan sűrűn keletkeztek hazánk nevezetes pontjain, gyakran elég közel az egy-egy püspökségi székhelyhez, mint például Dömös Esztergomtól alig 2 mérföldre. A körülöttük alakuló városok néha nagyon kifejlődtek, mint például Arad, Nagyszombat, de mások meg legtöbbszörre kis városok maradtak, mint Titel, O-Buda, Szepesváralja, Háj-Szent Lőrincz, Vasvár, Csázma.

Tehát eseten Nagyvárad is csak kis város marad, nem lesz Tiszántulnak századokon át egész 1556-ig főhelyévé, ha Szent László 1091 után 1095 előtt át nem helyezi ide a bihari püspökséget.

Erre pedig egy másik szomorú esemény ösztönözte, sőt kényszerítette.

1091-ben Szent László elment Horvátország elfoglalására. Atment a Vellebit-hegységen, eljutott a dalmát tengerpartig. Megtudták ezt a mai Romániában tanyázó kunok és Erdélyen keresztül betörték hazánkba. A Szilágyságon és Ermentén keresztül Biharig jutottak el, ennek várát bevették, a benne levő épületeket kirabolták és lerombolták. Azután három részre oszolva végigpusztították Tiszántult és a Tisza mentét, végül pedig Karánsebes, Orsova irányában akartak kivonulni az országból. Temesvártól délkeletre a Pagáncs folyócskánál érte őket utól a Horvátországból visszasiető Szent László. Maga személyesen állott serege élére és így rohant a rabló csapatra. Dicső győzelmet adott neki az Isten, a foglyokat kiszabadította, a kunokat legnagyobb részét levágta.*)

De egy dolgon a diadal sem segített. A lerombolt, felégetett bihari épületek, egyházak nem állottak helyre. A bihari püspöknek újra kellett volna székesegyházat, püspöki lakot és egyéb házakat építeni. Ez nemcsak nagy költségbe került volna, hanem célszerűtlen is lett volna, mert a bihari vár nem nyújthatott ily nevezetes épületeknek kellő védelmet.

Ezért határozta el Szent László, hogy a bihari püspökséget áthelyezi Nagyváradra. Ez kiállította a kunok rohamát, volt itt már egyház, volt káptalan, tehát csak fel kellett azt emelni, — mint Imre kanonok is mondja, — székesegyházi, székeskáptalari rangra és helyre volt állítva a kunoktól okozott romlás. Igaz, hogy Bihar lehanyatlott, de meg volt vetve Nagyvárad gyors emelkedésének, nagyságának alapja.

Ez mind oly természetesnek, oly érthetőnek látszik és mégis, míg a magyar történettudomány ennyire jutott, hogy Nagyvárad alapításánál, püspöki székhely emeléséről ily képet nyújthat, rettentő sokat vívódott, veszekedett, fáradt. Feketére lehetne talán festeni a nagyvárad püspöki lakot azzal a tintával, amennyit a történettudósok a XVIII. és a XIX. században a várad püspökség alapításának vitálásával elfogyasztottak. Krausz Nándornak egy időben volt annyi ideje és türelme, hogy e vitairatokat végigolvasta és bár röviden, mégis 14 lapon át számol be a nagy hévvel és méreggel irt könyvek, értekezések tartalmáról.**)

Azonban e tudományos vita éppen nem volt neveléses, még kevésbé káros. Más tudomány-ágban is sokszor századok kellenek egy-egy igazság megállapításához. Ha szabad például kicsiny ügyhöz nagyról venni mértéket, a földnek a nap körül való forgása két századnál hamarabb nem nyert biztos igazolást.

Azoknak, akik a nagyvárad püspökség alapítását Szent Istvánnak tulajdonítják, az volt kiinduló pontjuk, hogy Szent István 10 püspökséget alapított. Nem hagyható tehát figyelmen kívül a várad püspökség mintegy 15000 km.² területét.

A Szent László alapítását védők ellenben először a magyar krónikába felelt XII. századbeli tudósításra, azután magának Szent László életírástára és azonkívül számos régi oklevélre

*) Fraknoi: Szent László levelei a montecassinói apáthoz. 4. 8. Értekezések a történettudományok körül XIX. 280. 284. W. W. Fontds. Dom. II. 196. 97.

**) Knausz-lányi: Egyháztörténelem I. 310—31.

hivatkoztak, mert ezek eltagadhatatlanul Szent Lászlót mondják nagyváradi alapítójának, egyháza építőjének.

A Szent István pártján állók okoskodásai- ban az a hiba, hogy Szent István életrajzában nincs megnevezve a püspöki megyéknek neve és azoknak székhelye. Tehát csak utólagosan olvasták bele azt, hogy e 15000 km² területre szánt püspökségnek mindjárt váradi lett volna a neve és Nagyváradon lett volna a székhelye.

Azért már 1780-ban megkockáztatta Katona István a nagyérdemű, higgadt történetbuvár, hogy Szent István nem Nagyváradon, hanem másutt alapította a Bihar-, Békés- és Zarándvármegyék területének szánt püspökséget és később Szent László talán Bihar várából vitte át e püspökséget Nagyváradra.*

Azonban a vita ezen megoldásának 1780 táján még sok akadályja volt.

Azt tudjuk ugyan, hogy a török bódítás idején az esztergomi érsekség székhelyét áthelyezték Nagyszombatba, az egri püspökséget Jászóra, majd Kassára, de hogy ily áthelyezések a XI—XII. századokban szokásosak lettek volna, ha a szükség, vagy a célszerűség úgy kívánta, arra alig tudhatunk esetet. Azóta tudjuk azonban, hogy például a kalocsai érsekséget éppen Szent László áthelyezte Bácsra, hogy a bosnyák püspökséget IV. Béla 1144-ben Dobor tájékáról áthozta Diakovára, a külföldön a szebenit (Sabionait) 980 táján áttették Brizenbe. Azóta tudjuk, hogy sohasem voltak külön kalocsai és bácsi egyházmegyék, s emel fogva a Szent Istvántól alapított 10 püspökség egyike másutt mint Bihar-, Békés- és Zarándvármegyék területén el nem helyezhető. Mindezek tehát utóbb mindinkább elfogadhatóvá tették Katona véleményét, csak teljes bizonyosságot nem nyújtottak.

Teljes, kézzel fogható bizonyítékot, olyat, mintha megvolna Szent Lászlónak az áthelyezésről szóló oklevelek, ma sem várhatunk, de mégis, immár vannak adataink, amelyek elég megnyugtatót adnak arra nézve, hogy Nagyváradi gyors emelkedésének második oka volt a bihari püspökségnek áthelyezése Nagyváradra.

Volt-e bihari püspökség? Ezt kell először bebizonyítani, mert ha nem volt, áthelyezéséről sem lehet szó.

Hogy volt, arra mutat az 1103—11-ben kormányzó váradi püspöknek, Jükösdnek emlegetése. A zobori apát 1111-ben bihari püspöknek írja őt, ellenben egy félig idegen, zárai, jegyző Váradinak.** Más most ha egy belöldi ember beszél, vagy ír, az rendszeren a régi nevet használja, mert az ujhöz még nincs hozzászokva. Az idősebb magyarok még mindig Pestre mennek, Pesten jártak, de a külföldi már csak a hivatalos Budapestet ismeri. Ebből okoskodva azt kell hinnünk, hogy a zobori apátnak a régi név jutott eszébe s azért irt biharit, a zárai jegyző pedig az új hivatalos nevet hallotta, midőn a jelenlevő püspökről kérdezősködött és így Váradinak írta.

E kétféle elnevezés magában véve még nagyon csekély bizonyíték, mert lehet egyszerű tévedés is, bár furcsa volna, hogy a zobori apát tévedne és nem zárai jegyző.

(Vége köv.)

* Knauz-Lányi i. m. 329.

** Fejérpataky, Kálmán király oklevelei 44 Wenzel. Árp. nkm. I. 44.

Olvasóinkhoz!

Tizennegyedik évfolyamát kezdi meg lapunk; nehéz évek állanak mögöttünk, nem kevesebbé küzdélmes a jövő. Ebben a tudatban bizalommal fordulunk olvasóinkhoz, kérve továbbra is támogatásukat, kérve lapunknak minél szélesebb körben való terjesztését.

Minden előfizetőnk, az ujonnan belépők is, díjtalanul kapják ujévi ajándékkul a

Keresztényszocialista Naptárt,

mely gazdag tartalmával, sikerült illusztrációival előnyösen emelkedik ki a naptáriródalomból.

A naptárt előfizetőink a mai postával kapják.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre — — — — 16 kor.
Negyedévre — — — — 4 »

Helyben házhoz hordva:

Egész évre — — — — 20 kor.
Negyedévre — — — — 5 »

Vidékre postán szállítva:

Egész évre — — — — 24 kor.
Negyedévre — — — — 6 »

A »TISZANTUL«
szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSÁGOK.

Boldog új esztendő!

A régi évet elsirattuk és felvirradtunk az új esztendőre. Boldog új évet kívánunk egymásnak, akik szeretik egymást és akik egymást nem szenvedik, mert ez a szokás, és ilyen a szokás hatalma. Mihelyt elröppent a jókívánság az ajkakon, belefördül minden a régi kerékvágásba és halad a világ szekere tovább a régi döcögéssel. És mihelyt a nap is elmúlt, többnyire azt kezdjük tapasztalni, hogy amit okos, biztató, új reménységnek hittünk, nem egyéb az, mint a régi kétség, az ujévi hangulat megtevesztő lidércényétől megvilágítva.

Nem hiába vagyunk gyarló emberek. Az ujdonság ingere mindig hat ránk és az ujdonság ingere legtöbbször álltat. Az új év küszöbén is ezer vágyat felezitünk balgán, s mihelyt munkába hív az első szürke nap, a régi lassúsággal, a régi kedvetlenséggel dolgozunk. Pedig ha igazi értelme és jelentősége szerint vennők a boldog új év kívánatát, annak biztató intelmeknek kellene lennie egymáshoz hogy új erővel, új munkakedvvel fogjunk a társadalmi munkához az új esztendőben.

Vagy nem azért kívánunk-e egymásnak boldog ujesztendőt, mert úgy hisszük, hogy

rajtunk is, ami tevékenységünk intenziválásán is mulik annak beteljesedése? A régi év a haladás és a boldogulás új ösvényeit kutatta ki és aztán elfogyott, mielőtt elszántuk volna magunkat, hogy az új ösvényeken haladjunk. A régi év a társadalom boldogulására új gondolatokat szolgáltatott, melyeknek az új esztendőben kell testet, intézményi formát öltetniök. A régi évben kifejtett tevékenység áldásait az új esztendőben kell megnyernünk és a régóta táplált reményeket az új év tevékenységének kell valóra váltania.

Ez a gondolat vezet bennünket is az új év küszöbén. Gyarapítani a régi tevékenység és munkaszeretet melegét, kiterjeszteni mindenüvé, ahol ez a tevékenység erejével még hatni, alkotni tud.

Azt mondja az Irás, hogy szükséges mindig imádkozni és soha meg nem szünni. Annál a kölcsönösségnél fogva, mely imádság és munka között van, igaz az is, hogy szükséges mindig dolgozni is és soha meg nem szünni. A mindig való imádkozással tökéletesedik a lélek, a mindig való munkában tökéletesedik az ember. De boldogság csak ott leszen, ahol testvéri kezét fog az imádság és munka. Mert hasztalan az ember iparkodása, ha nem járul hozzá az Isten áldása.

Mi Jézus nevével köszöntjük az új év hajnalát a hivek éneke:

»Oh szép Jézus, ez új esztendőben
Légy hiveiddel!« —

és abban a bizodalomban, hogy a keresztény lélek és keresztény társadalom az új évben fokozott tevékenységgel és áldozatkészséggel fogja szolgálni a keresztény társadalmi élet kialakításának ügyét, köszöntjük olvasóinkat az új év hajnalán.

Az év utolsó napján zsufolásig megtöltötték a hivek a templomokat, hogy lerójják hálájukat az isteni Gondviselésnek, mely jótéményeiben részesíté őket az evész éven keresztül. A templomokban megtartott szokásos hálaadó istentisztelet a székesegyházban *Bundala* Mihály kánonok végezte az istentiszteletet és dr. *Kardosy* János prépostkánonok prédikált; az Olaszi plébánia templomban *Imrik* Z. Sándor plébános tartotta az istentiszteletet és *Hagen* Ferenc káplán prédikált; az újvárosi plébánia-templomban az ájtatosságot dr. *Vucskics* Gyula esperesplébános végezte és *Szilágyi* Dózsa premontrei tanár mondott szent beszédet.

A mai ünnepen a templomokban a szokásos időben lesznek az ünnepi istentiszteletek.

* **Rendkívüli megyei közgyűlés.** Biharvármegyénél a lefolyt tisztújító közgyűlés alkalmával több tisztviselőt mellőzött a törvényhatóság. Ezeknek a tisztviselőknak ma már nem adja ki fizetésüket az adóhivatal. A mellőzött tisztviselőket előbb nyugdíjazni kell a közgyűlésnek és csak az után utalhatják ki illetékeiket. Hogy a tisztviselők mégis ne szenvedjenek e miatt és ne kelljen megvárniok a tavaszi köz-

Ertesítés!

Van szerencsém a t. vevőközönséget értesíteni, miszerint »Fehérnemű varrodámat« a Rákóczi-ut 8. szám alól a **Szt. László-tér 1. sz. a. üzletemhez** helyeztem át, hol fehérneműek, női ingblousok és teljes menyasszonyi kelengyék elkészítésére megrendeléseket továbbra is elfogadok jutányos árak és teljes felelősség mellett. — Raktáramon állandóan nagy választékban kaphatók a legjobb minőségű **vásznak, fehérneműek, asztalneműek, zsebkendők, harisnyák, mosóárúk** továbbá **paplanok, gyapju takarók, matracok, szőnyegek és függönyök.**

A t. vevőközönség szives pártfogását kéri kiváló tisztelettel:

Telephon szám: 166.

325 1—20

STROHMAYER PAL

Nagyváradi, Szent László-tér 1. sz. (a Kishíd mellett)

gyűlést, e hóban még rendkívüli közgyűlést fog tartani a vármegye, mely után pár napra a nyugdíjat fogja folyósítani az adóhivatal.

* **A virilisek névjegyzéke.** Az igazoló választmány tegnapi ülésén állapototok meg végleg Nagyvár város 1908. évi viriliseinek névjegyzékét. Virilisi jogokról lemondtak: dr. Hoványi Gyula, dr. Adorján Emil, dr. Hoványi Géza, Mezey Mihály, Hlatky Endre, Ullmann Sándor, Schiller József, továbbá a megyéhez ment át Pékánovits Imre és a közigazgatási bíróság törülte Perczel Adolfot. Az így megüresedett kilenc helyre bejöttek Kiss Károly, Müller Salamon, Fleischhacker Gyula, dr. Radó Ignác, dr. Moskovits Miklós, Ternyey Antal, dr. Olasz Béla, Farkas József és Salamon Benedek. A 62-ik, legutolsó virilis adója 1223 korona.

* **Egy főszolgabíró ünneplése.** Margita, a margitai közigazgatási járás közönsége, szeretett főszolgabírójára Nyisztor Alajosnak nyugalomba vonulása és távoása alkalmával szépen bucsuzik el. 1908. január hó 5-én, d. u. 4 órakor Margita község tanácstermében képviselőtestületi diszközgyűlés tart, valamint este 8 órakor a »Margit-szálloda« nagytermében társasvacsorát rendez.

* **Egy kis statisztika.** Az elmúlt év népszaporodási statisztikája tegnap lezáródott. A nagyváradi anyakönyvi hivatal kimutatása szerint a születések száma, az 1907. évben az előző évhez képest 217-el emelkedett, míg az elhaltak száma 154-el emelkedett. A házasságkötések száma azonban 15-el apadt. Összevetve az utóbbi két évet és a 10 év előtti állapotot, a következő számokat találjuk:

	Születés.	Házasság.	Elhalt.
1897.	1593	308	1188
1906.	1638	527	1523
1907.	1855	512	1677

* **Uj magyar honos.** A belügyminiszter értesítette Nagyvár városát, hogy Rohacsék Vencel pénzügyigazgatósági díjnak magyar honosságot nyert.

* **Erdélyi Miklós — szinigazgató.** Somogyi Károly szinigazgató távozása óta tényleg Erdélyi Miklós volt a Szigligeti-színház igazgatója, mátol kezdve pedig hivatalosan ő a nagyváradi színház igazgatója. A szinügyi bizottság elnöke tudomásvétel végett betérjesztette a közoktatási miniszter által Erdélyi Miklós részére kiadott szinigazgatói engedélyt. Ma már a szinlapokon is Erdélyi Miklós neve szerepel mint igazgató.

* **A fürdővasut építése.** A Nagyvár és a fürdők között építendő villamosvasut ügye ismét egy fontos lépéssel közelebb jutott a megvalósuláshoz. A terület-használati szerződést tegnap aláírták s Hankovits és társa letették az 5000 korona biztosítékot. A várostól azonnal átküldték a szerződést a városi vasúthoz, hogy a szerződés szerint két hónap alatt nyilatkozzék, kiépíti-e ugyanolyan feltételek mellett fürdővasutvárosi szakaszát. Most már reméljük, hogy a városi vasut a közönség óhajának megfelelőleg, nem gördit újabb akadályokat a fürdővasut elé, hanem a méltányosság álláspontjára helyezkedik s nem várva be a két hónapot, mielőbb beadja a városhoz nyilatkozatát.

* **A megyei közigazgatási bizottság ülése.** Biharvármegye közigazgatási bizottságának ma kellene tartani rendes havi ülést, azonban tekintettel arra, hogy ma ünnep van az ülést nem tartják meg. A január havi ülést

8-án fogja megtartani a közigazgatási bizottság.

* **Védekezés az árvíz ellen.** Az elmúlt év árvíz veszedelme, mely Biharmegye sok vidékén pusztított, még élénk emlékében van mindenkinek. A pusztítások arra indították a hatóságokat, hogy idejekorán megtefelelően gondoskodjanak a veszedelmek elhárítása felől. A Sebes-Körözs vízszabályozó társulat most készítette el az árveszedelem ellen való védekezés terveit. A tervek részletesen tárgyalják az egész megye területén foganatosítandó műveket s feltünteti az eszközöket, melyek a veszedelem esetén rendelkezésre állanak a hatóságoknak. Esetleges veszedelmek beálltakor a védelmi munkálatok fővezetését Fekánovits Imre főmérnök fogja végezni.

* **Elfogytak a halak.** A legutóbb érkezett tengeri halkészlet pár óra alatt elfogyott tegnapelőtt. A halból nagyon sokan vettek és sokan panaszkodnak is ellene, azt tartják, hogy a hal romlott. Mint legilletékesebb helyről értesülünk, a tengeri halak nem romlottak, hanem annak elkészítését teljesítik rosszul, mert úgy készítik, mint a Körözs-halat ez pedig helytelen.

* **Eljegyzés.** Darvas István gyógyszerész, a »Szerecsen« droguerista társtulajdonosa a napokban eljegyezte dr. Somogyi Zoltán kórházi és városi főorvos kedves és szép műveltségű leányát: Irénkét Debrecenből.

* **A debreceni cigányok monstre hangversenye Nagyváradon.** A debreceni cigányok fényes sikerű monstre hangversenyének híre ment s a nagyváradi színház titkára Debrecenben járt, hogy a monstre hangverseny összes szereplőit megnyerje a nagyváradi színházban való szereplésre. A debreceni cigányok százhuszan jönnek át Nagyváradra a monstre hangversenyt megtartani s ezért kétezer korona honoráriumot kapnak.

* **Panaszok a közöskonyha ellen.** Az alig egy hónapja fennálló közöskonyha ellen minden oldalról hangoznak a panaszok. Ujabban már nemcsak egymásközt panaszoknak az emberek, hanem a rendőrségen is jártak panasztevők. Így többek között tegnap a közös konyhának egyik tagja a hal ellen emelt panaszt. A hal annyira rossz volt, hogy az illetőnek egyik családtagja beteg is lett. A panasz különben általános, amiből arra lehet következtetni, hogy a közöskonyha a temesvári sorsára jut. Ami valami kár éppen nem lenne, mert semmitéle szükségét sem pótol.

* **Talált baba.** Tegnap este Fél 7 óra tájban Réti József r. szakaszvezető a Rákóczyut 45. sz. a. ház kapuja alól gyermekírást hallott, amint közel ment meglátta, hogy a kapu alatt egy kis pólyás gyermek van egy nagyocská doboz tehérművel együtt. A tehérműnkben N. betű van. A lelketlen anyát, aki gyermekét kitétte, nyomozza a rendőrség.

* **Uj műsor az Urániában.** Mátol kezdve ismét teljesen új műsora lesz az Uránia mozgóteátrumnak, amelynek oly páratlanul nagyszerű bibliai képét most egyelőre levették a műsorról, miután már eddig 75-ször adták a *Féhus élete és halála* című hatalmas drámát. A mai új műsor kacagtató bohózatokból és gyönyörű drámákból áll. *Tizenkét szenzációs új kép fogja ma szórakoztatni az Uránia közönségét.* Az előadások délután 3 órakor kezdődnek és este 5-ig félhétjáruak. Pénztárnyitás 2 órakor.

* **Találtak egy női arany órát.** Igazolt tulajdonosa átveheti a főkapitánynál.

* **Legalkalmasabb ujévi ajándéktárgyak.** melyek maradandó értékkel bírnak, a legjutányosabban kaphatók Szilágyi Géza és Társa fő-utcai üzletében Nagyváradon.

* **Kádár János** csemege-üzletében ajánljuk karácsonyfák és karácsonyfára való díszítések, szalon-cukorkák, csokoládé-alakok, déli-gyümölcsök, legszebb kivitelű bonbonnierek, nemkülönb a mélyen leszállított fűszeráruin kívül nemes kávé-fajait vételre, hol a nagyérdemű közönség pontos kiszolgálásban részesül.

* **Mindenkinek fontos tudni,** hogy csakis az ujonnan megnyitott Szabó-féle Hattyugőzmosóházban mosnak minden maró-szer nélkül, a legszebben, hol még festenek és tisztítanak is.

A legizlésebb férfi-fehérneműek nagy választékban ROTH M. utóda kalap- és uri divat üzletében.

* **Óriási mennyiségű karácsonyi cukorkák és karácsonyfa-díszek érkeztek,** melyek meglepő olcsó árban lesznek kiárusítva PETROVICS MIHÁLY fűszer-és csemege-kereskedésében Nagyvár, Fő-utca, (Huzellával szemben).

Hranyiczky Károly bucsuja.

Hranyiczky Károly a megyei árvaszéki volt elnökének mellözése igen érzékenyen érintette az árvaszéki tisztikart, mely benne nem csak főnököt, hanem szorgos munkatársat és gondos barátot veszített.

Harmincnyolc évet tölteni el a hivatal falai között ez ma már olyan ritka, hogy azt a pénzzel, vagy legőszintébb elismeréssel sem lehet honorálni.

Az ő szolgálati érdeme még nagyobbak tűnik fel akkor, ha tekintetbe vesszük a körülményeket, melyek között azt Hranyiczky Károly eltöltötte. Hosszu hivataloskodása alatt tekintélyes szerepet vitt a közigazgatás terén. — Árvaszéki elnöki állásra történt megválasztása által pedig olyan feladat előtt állott, melyet csakis az ő energikus, szorgalmas igazságos és lelkiismeretes jelleme tudott kifogástalannal teljesíteni.

Volt alkalmunk többször rámutatni az árvaszéki állapotokra, melyek között ő átvette az árvaszéket olyan helyzetbe juttatta, melyekért közgyűlési dicséreteket kapott. Az addigi árvaszéket, mely sohasem volt olyan állapotban, hogy a legkisebb elismeréssel is szóljanak felőle, teljesen átalakította. Az ő érdeme, hogy a mai kedvező állapotok vannak a vármegyénél, pedig még most is vannak olyan dolgok, melyeket teljesen elsimitani lehetett volna.

A hosszú ideig szolgáló tisztviselőtől tegnap bucsuzott el az árvaszéki tisztikar. A közgyűlés után Fráter Kálmán helyettes elnök az árvaszék teljes személyzet élén tisztelgett Hranyiczky Károlynál.

A távozó elnöknel Fráter Kálmán rövid beszédében rámutatott Hranyiczkyknak eddig eltöltött hivatalos munkálkodására, hivatkozott igazság szeretetére és kérte, hogy most távozásakor véssa a tisztikart jó emlékébe.

Az árvaszék mindig szeretettel fog reád gondolni, ki köztünk nemcsak mint főnök, de mint barát is működöttél, aki minket megértve, bajainkat igyekeztél a te igazságos szereteteddel orvosolni. Még egyszer kérlek véssél bennünket jó emlékedbe és mi szintén megtogunk tartani emléküknben.

Fráter Kálmán szavai után Hranyiczky Ká-

roly könnyekig meghatva válaszolt röviden kérve, hogy engedjék el neki a hosszas bucsut, mert most nincs is olyan lelkiállapotban, hogy megfelelőképen bucsuzhasson.

Rövid, de őszinte szavai után a tisztikar megélt a távozó elnököt, aki a megjelenésétől meleg kézzorítással vált el.

A nyugalomba vonuló elnök a tegnapi nap folyamán lezárta az összes árvaszéki könyveket és mindent úgy intézett el, hogy az új elnök, aki még a délelőtti tisztelgetés nála, mindent rendbe találhasson.

SZINHÁZ.

A hét műsora

Szerda: délután: Gül Baba. este: Varázskeringő.

Csütörtök: Orfeusz a pokolban. (Kezdete este 7 órakor.)

Péntek: Hárym testőr.

Szombat: Koldusgróf.

Vasárnap délután: Bibliás asszony. Este: Gretschén.

Vasárnapi bérletek. A színház igazgatósága tekintettel arra, hogy a Szigligeti színháznak rendes külön vasárnapi közönsége van, nagyjából azokból a családokból, akik hétköznapokon a bérletek miatt páholyokhoz nem juthatnak, — január 12-ikétől kezdve husz vasárnapi előadásra bérletet hirdet. Az igazgatóság a nagy bérlet tartamára — vagyis január 12-től május 25-ig — husz vasárnapi előadásra — bérletet nyit ugyanazokkal a feltételekkel, mint a rendes bérletek kiadásánál. Nagypáholy 168 korona, földszinti és emeleti páholy 144 korona, zsöllye 36 korona és kör-szék 28 korona 80 fillér mind a husz vasárnap esti előadásra. Bérelni lehet a színházi pénztárnál december 31-től kezdve naponta délelőtti 10—12-ig, d. u. 3—5-ig. B bérleti díjat előre egyszerre kell lefizetni.

IRODALOM.

A Népevelési Közlöny

8. száma a szokottnál bővebb tartalommal jelent meg az ünnepek alkalmából. Vezető cikkében Balogh Károly, a lap főmunkatársa mond sok megszívlelni való dolgot a karácsonyi ajándékozásokról. A következő cikkben a szerkesztő számol be az új év eseményeiről. A tárcá rovatban Gárdonyi Géza poétikus cikkét találjuk a názárethi ház karácsonyáról. Utána a lap másik főmunkatársa ostromozza elmés szatirában a karácsonyi titkolózásokat. Paedagogiai cikket irt Csordacsicsné K. Antónia A gépies magoltatásról. Itt találjuk Nemes Áron városi orvos felebebesztését és a délelőtti oktatás tárgyában az iskolaszék ismeretes elutasító határozata ellen. A lap Krónika rovata is változatos tartalommal jelent meg. A kedves nevelésügyi lapott Bodnár János szerkesztésében a Népevelési Egyesület adja ki.

TÁVIRATOK.

Pangermán izgató röpiratok.

Ujvidék, dec. 31. A közeli Krusova tiszta sváb községbe a mai postával több,

mint háromszáz példány izgató német röpirat érkezett. A hazafias sváb lakosság felháborodva utasította el magától a magyarfaló gyalázkodó röpiratot, a község elüljáróságánál feljelentette az esetet, melynek közbelépésével a kir. ügyészség a lázító füzeteket elkobozta és a bűnvádi nyomozatot megindította.

Tisza és Weltner.

Budapest, dec. 31. Pozsonyból jelentik, hogy az ottani esküdtszék február havában fogja tárgyalni Tisza Istvánnak Weltner Jakab ellen indított bűnpörét; ugyanebben az ülészakban kerül tárgyalásra Fleischmann Simon mézszáros bűnügye, aki tudvalevőleg lépfenés húst árusított és ezzel több ember halálát okozta.

Meghalt az ülésteremben.

Budapest, dec. 31. Párisból jelentik, hogy a francia igazságügyminiszter a szenátus mai ülésén váratlanul rosszul lett. Kiment az ülésteremből és a folyosón több szenátor üdvözölte, majd visszament a terembe és ekkor hirtelen kezdte érezni a rosszulletet. A kandalló közelében helyezkedett el, de hiába volt minden igyekezet, a miniszter ott halt meg az ülésteremben. Clemenceau meghatottan bucsuztatta el nyomban miniszter-társát, Faliéres elnök pedig megleghangu levélben fejezte ki részvétét a miniszter özvegyének.

NYILTÉR.

Nagyrabecsült üzletfeleimnek és jó barátainak ezuton kívánok

Boldog új évet

Sebő Imre,

könyv- és papirkereskedő.

Boldog új évet kíván

kíván t. vendégeinek és barátainak

az »EMKE« kávéház tulajdonosai.

Igen tisztelt vendégeimnek, jó barátainak és ismerőseimnek ezuton kívánok

Boldog új évet

Schiller József,

a Pannónia szálloda és kávéház tulajdonosa.

Tisztelt vendégeimnek, ismerőseimnek és jó barátainak ezuton kívánok

Boldog új évet

Stern Sándor,

a Széchenyi kávéház bérője.

Nagyrabecsült vendégeimnek, ismerőseimnek és jóakaróimnak ezuton kívánok

Boldog új évet

Kurtág D. Dezső,

a Lloyd kávéház tulajdonosa.

Mélyen tisztelt vendégeimnek, jó barátainak és ismerőseimnek kívánok

Boldog új évet

Klein Lajos,

a Korona kávéház bérője

Tisztelt vendégeimnek, jó barátainak és ismerőseimnek

boldog új évet

kívánok.

Schüch József,

a »Széchenyi« szálloda és étterem bérője.

Tisztelt vendégeimnek, jó barátainak és ismerőseimnek

boldog új évet

kívánok.

Leitner Ferenc,

a »Kék maeska« tulajdonosa.

Nagyrabecsült vendégeimnek, jó barátainak ez uton is

boldog új évet

kívánok

Fülöp István,

az »Európa« szálloda és vendéglő tulajdonosa.

Boldog új évet

kíván t. vendégeinek, ismerőseinek és jó barátainak

Pollák Gyula,

a Színházi vendéglő bérője

Mélyen tisztelt vendégeimnek és jó ismerőseimnek ezuton is kívánok

Boldog új évet

Molnár H. cukrász,

Bémer-tér s a Biharm. Casino buffet bérője

Boldog új évet kíván

igen tisztelt vendégeinek és jóbarátainak

Weisz Ignác,

a »Nemzeti szálloda« megbízottja.

Nagyrabecsült megrendelőimnek, jóbarátainak és jóakaróimnak ez uton kívánok

Boldog új évet

Lévai Márton,

könyvkötészete és vonalzóintézete

Köszönet.

Az újév alkalmával kedves kötelességemnek teszek eleget, midőn hálás köszönetet mondok és boldog új évet kívánok a főtiszt. lelkeskedő papságnak, valamint minden kegyes pártfogómnak, kik üzletemet a lefolyt évben támogatásban részesítették s kérem a nagybecstü bizalmat továbbra is részemre fentartani. Hódolatteljes tisztelettel

Bumbera Imre utóda

Bumbera István

férfi-szabó,

Nagyvárad, Bazár-épület, Színház-oldalon.

Magyarbecsült üzletbarátainak és jó ismerőseimnek ezuton is kívánok

Boldog új évet

Fröhlich János.

Boldog újévet kívánok

a mélyen tisztelt pártfogóim-
és jó barátaimnak.
Kiváló tisztelettel **POVAZSÁN JÓZSEF**,
electrotechnikai vállalat tulajdonosa.

Boldog új évet kíván

b. megrendelőinek
Klinge Antal Róbert,
szenktkép- és templomfestő Nagyvárad, Szent
János-utca 11.

Nagybecsü vevőkörömnök, üzletbarátaim és
jóakaróimnak

boldog új évet

kívánok.

Szilágyi Géza,
óras- és ékszerész,
az Orsolyák-épületében.

Jó barátainknak és a mi kedves kö-
zönségünknek

boldog új évet

kívánunk.

Az **URANIA**
mozgófénykép-színház
igazgatósága.

S P O R T.

Vívó-tanfolyam.

A Nagyváradi Sport-Egylet vívó szakosztálya a karácsonyi ünnepek után a folyó hó 3-án, pénteken ismét megkezdte működését Orbán Sándor mester kiváló vezetése alatt.

Figyelemmel a vívók előhaladottságára, a szakosztály a kezdők részére ismét új tanfolyamot nyit, amely eddigi nagy számú jelentkezősekből jósolva, igen látogatótt lesz.

A vívó órák ugyanazon időben lesznek megtartva, mint eddig és pedig a hét hétfő, szerda és pénteki napjain délután 5 órától kezdődőleg, azonban már nem 7, hanem fél 8 óráig tartódnak az oktatás.

Orvendetes ujtással lepi meg a szakosztály a nagyváradi sport-világot, ugyanis ezennel minden szerdán assaut estélyeket rendez, a melyen nemcsak a tanfolyam tagjai, hanem a vidéki vívóegyesület tagjai is részt vesznek.

Ezen estélyeken mutatkozik be a Club versenyvívó gárdája is, amiért is igen érdekes küzdelmek lesznek láthatók.

Az assaut estélyeken a vezetőség igen szívesen lát vívó vendégeket.

A beiratkozásokat a szakosztály vezetője János Gyula, a Club hivatalos helyiségében (Tűzoltó laktanya) délután 5-7-ig és áldás-utcai irodájában (Hagedüs-ház) d. e. 9-12-ig eszközli, aki részletes felvilágosítással is szívesen szolgál az érdeklődőknek.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, dec. 31.	
Osztrák hitelrészvény	626.25
Magyar hitelrészvény	734.75
Leszámitoló bank	463.—

Rimamurányi	—	—	509.25
Osztrák m. államvasuti részv.	—	—	644.50
Közuti vasut	—	—	528.50
Városi villamos vasut	—	—	282.50

A gabonatőzsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, dec. 31.

Buza okt.	50 kilogrammonként	12.57
Buza ápr. 1908	—	11.91
Rozs ápr.	—	11.81
Zab ápr.	—	8.51
Tengeri máj. 1908.	—	7.32

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1907. dec. 31.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	—	109.25
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	—	92.—
Magyar koronajáradék	—	—	81.25
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	—	—	92.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	—	—	95.—
Magyar nyereséj sorsjegy kölcsön	—	—	185.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	—	—	140.—
Osztrák járadék papírban	—	—	91.57
Osztrák járadék ezüstben	—	—	96.50
Osztrák járadék aranyban	—	—	113.75
Osztrák korona járadék	—	—	95.25
1860. osztr. államsorsjegyek	—	—	146.—

Szigligeti-Színház.

Ma, szerdán, 1098. január 1-én két előadás.

Délután 3 órakor, félhelyárak mellett színre kerül:

Gül-Baba.

Operette 3 felvonásban.

Este fél 8 órakor, rendes helyárakkal, színre kerül:

Varázskeringő

Nagy operette 3 felvonásban.

Holnap, csütörtökön, január 2 án színre kerül:

Orpheus a pokolban.

Operette 3 felvonásban.

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKICS GYULA.

Kelemen Béla

könyvkötészete

NAGYVÁRAD,
Nagypiac-tér,
(Andrényi-palota.)

Kiadó lakás.

Csengeri-utca 10. szám alatt

4 szobás lakás

május elsejére kiadó. Értekezni:

Madarász és Flonta

TELEFON 330.

Betétek után

tiszta

5%

kamatot fizetünk a betét
napjától számítva,
betétkamatot az intézet fizeti.

NAGYVÁRADI HITELBANK R.-T.

Kossuth Lajos-utca.

**Biztosítsd
életedet!**

**Biztosítsd
életedet!**

AZ „ANKER”

ÉLET- ÉS JÁRADÉKBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐSÉG :

BUDAPEST, VI, DEÁK-TÉR 6. (ANKER-UDVAR.)

Az 1907. évtől kezdve új, a felekre
nézve nagyon kedvező biztosítási
feltételek léptek

dijemelés nélkül érvénybe.

Társasági vagyon 171 millió korona, melyből Magyarországon 28.000 000
van elhelyezve.

Dijkönyvecskék kívánatra ingyen.

Képviseelve Nagyváradon Schönfeld Lajos által.

1907-ben B) osztalékterv szerint a
befizetett díjak arányában az évi díj
31.72%-ig emelkedő nyereséj-
osztalék fizettetett ki készpénzben.

**Biztosítsd
életedet!**

**Biztosítsd
életedet!**

Van szerencsém értesíteni a nagyérdemű zenekedvelő közönséget, hogy a Szent János-utcai 1. sz. alatt levő raktáramban nagy választékban vannak

ZONGORÁK
és
PIANINOK

eladásra, hangversenyre, estélyekre, ugy-szintén

havi bérletre igen olcsó árban számítva. — A nagyérdemű közönség pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

Özv. Mustó Jánosné.

Uj üzlet! Uj üzlet!

Lukács Nándor butor-raktára

műasztalos-, kárpitos- és díszítő műhelye Nagyvárad, Fő-utca 8. sz. Széchenyi szállodával szemben.

Allandó raktár: háló, ebédlő uri szoba és szalon berendezések, mindennemű modern styl szerint. Vas, réz és hajlított fa butorok reudkivül nagy választékban. 210

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak.
Kívánatra rajzok és költségvetések ingyen

Uj fényképészeti és festészeti műterem
Nagyváradon.

LEMBERT EDE
fényképészeti és
festészeti műterme

mely a modern kor kívánalmainak megfelelően teljesen ujonnan épült Rákóczi-ut 8. szám a. (Fő-u. Györffy-ház) megnyílt.

Műtermében készít:

Platin képeket

Aquerelleket

Olajfestményeket

és régi képek után új másolatokat.

Elsőrangú kivitel!

Védjegy: „Horgony”

**A Liniment. Capsici comp.,
a Horgony-Pain-Expeller**

pótléka
egy régióknak bizonyult háziszert, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult közönségnél, oszánál és meghűlésekénél, bedörzsöléséppen használva.

Figyelmeztetés. • Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van osomagolva. Ára üvegekben K—80, K1.40 és K2.— és úgyszólván minden gyógyszerárán is kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest.

Dr. Richter gyógyszerháza az „Arany országhoz”,
Prágában, Elisabethstrasse 5. sz.
Mindennapi szétküldés.

Szives meghívás.

Ideiglenes üzlethelyiségeinkből átköltöztünk véglegesen **Bémer-tér, Pannónia mellett**, a Központi Takarékpénztár új palotájába.

Tisztelettel felkérjük a t. vevőközönséget egy **próbavásárlással** meggyőződni arról, hogy

jobban, olcsóbban

sehol nem lehet vásárolni, mint nálunk.

**Női ruhaszövetek, vászon
és asztalneműekben**

**a legujabbakat adjuk,
jutányosabban, mint bárhol.**

== Szőnyeg, ==

f ü g g ö n y ö k b e n

és egyéb cikkekben

állandó alkalmi vételek.

**Nagyobb bevásárlásnál a legkedvezőbb
tízletési feltételek.**

Mosó árúért teljes felelősséget vállalunk.

**Kevésbbé tehető emberek
kimaradt gyermek- és női felöltőket
2.50, 3, és 4 forintjával** vehetnek
amíg a készlet tart.

Midőn még hálás köszönetünket fejezzük ki is eddigi támogatásért, kérjük azt részünkre új üzlethelyiségünkben is fenntartani.

Kiváló tisztelettel

**Wallerstein
Fülöp Fiai**

Bémer-tér, Pannónia mellett.

**NAGY VÁLASZTÉK
női és gyermek felöltőkben.**

Legjobbak

a

Moskovits

czipők.

Kossuth-utca 5.

Hirdetmény.

A Biharmegyei kereskedelmi, ipar- és terményhitelbank f. évi május hó 16-án tartott rendkívüli közgyűlésében elhatározta, hogy

140 frt. névértékű régi

részvényeit

300 korona névértékről

szóló

új részvényekre cseréli ki.

Felhívjuk tehát a részvényeseinket, hogy **régi részvényeiket** vagy a már beszoigáltatott régi részvényekről kapott **letéti elismervényeket** épúgy az ujonnan jegyzett részvényekről szóló ideiglenes részvény elismervényüket kicserélés végett hozzánk mielőbb beszoigáltatni sziveskedjenek, melyek ellenében a megfelelő új részvényeket azonnal kiadjuk.

**BIHARMEGYEI KERESKEDELMI, IPAR
ÉS TERMÉNYHITELBANK.**

Tátray Sándor

vasöntő, épület és műlakatos műhelye

Elvállal épületvasalást, vízvezeték berendezést villanyvilágítási, closett- és fürdőszoba-fűszerelést, épület- és sűrűcs készíttést

valamint vasöntést, esztorga munkát, gyalulást, gőzkazán és mindennemű gépek javítását, gépalkatrészek, fémpereselyek, csapágyak, transmissiók öntését és megmunkálását gyorsan és jutányos áron.

Nagyváradon.

Teleky-utca 35. sz. a.

özv. dr Deákné

Nagyvárad, Kossuth Lajos-utca 2. sz.

FOGMÜTERMÉBEN

készít legjobb amerikai anyagból fogakat és végez minden ebbe a szakmába **vágó műveletet.**

Gépjavitó műhely

NAGYVÁRAD

Hattyu- és Vitéz-utcák sarkán.

Teljesen korszerűen, legújabb gépekkel felszerelve és villanyerőre berendezve. Készítik, javítják és szerelik mindennemű **gazdasági gépet, modern berendezéseket, gőzgépeket.** Elvállalom **nyomdai gépek** javítását is felelősség mellett.

A nagyérdemű közönség tömeges pártfogását kéri:

Schmidt Frigyes.

GŐZFÜRDŐ, GYÓGY-

-- FÜRDŐ-OTTHON. --

Nem kell a **rheuma, oszpos, köszvényes bajok** gyógyítása miatt a drága fürdőket felkeresni. Otthon biztosabban, pontosabban fürösztheti gőzben, vagy gyógyfürdő forrázat gőzében mindenki fájdalmas tagjait a

RYTKÓ-féle szabadalmazott gőzfejlesztő készülékkel.

Ezen készülék a beteg testrészekre alkalmazza közvetlenül a gyógyító gőzt és az ott esetleg évek óta fennálló csúsz, rheuma, köszvényt megszünteti teljesen. A gőzök hőfoka látható a hőmérőn és így mindig ellenőrizhető. A fejlődött gőz csak helyileg hat, nem okoz fejszédülést, rosszulétet, vagy nehéz légzést stb. Bővebb felvilágosítással, 1 kor. bélyeg beküldése ellenében szívesen szolgál a feltaláló.

Egy fürdőhöz szükségeltető teljes gőz 370 **fillérbe** kerül. 1-150

Egészségi cipők, valamint izzadság szívó talpbetétek is itt kaphatók. Megtekinthető a feltalálónál:

Rytkó Viktor BUDAPEST, VII. Dob-utca 48. sz.

Jelenleg **NAGYVÁRAD, Zöldfa-szálloda 26. sz.**, hol naponta 8-10 és 2-5-ig felvilágosítással szolgál.

Hirdetmény.

Alulírott pénzüzetek köztudomásra hozzuk, hogy

1908. január hó 1-től

állandó jellegű betétek után

további intézkedésig

4¹/₂% kamatot fizettünk.

A 10 százalékos tőkekamat adót továbbra is sajátunkból fizetjük.

Nagyvárad Takarékpénztár,

Biharmegyei Takarékpénztár,

Biharmegyei Kereskedelmi Ipar- és Termény-Hitelbank,

Gazdasági és iparbank R.-T.

Polgári Takarékpénztár R.-T.

Központi Takarékpénztár R.-T.

Leszámoló és Jelzálogbank R.-T.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: **NAGYVÁRAD, Vártér 1.**

Hosszas kísérletek után forgalomba hoztuk a

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben **75 százalék megtakarítást** mutat fel. 40 gyertyás **Wolfram lámpa darabja 5 kor.** 60 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér, tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű **izzólámpa különlegességek,** fényképező- és z-lámpák, ugyancsak **5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.**

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban.

Elvállaljuk

villamos világítási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpalcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Párisi világkiállítás 1900. Grand Prix 1896. Milleniumi kiállítás, állami nagy aranyérem. Concours. Alapítva 1854.

Első magyar Részvény söröző Kőbánya.

Főraktár Nagyvárad és Biharvármegye területére saját házukban **Nagyipiac-ter 3. Salamon Benedek cég.**

Hordóba és palackokba fejte forgalomba hozzuk összes gyártmányaink u. m. ászok, király, kiviteli és dupla márciusi, bajor és udvari sör, mely nemcsak az ország, de a külföld híres gyártmányait és minőségileg jóval felülmúlják. Főraktárunk a palack-osztályra különös gondot fordít s azt a legújabb, legtekélyesebb üvegmosó, lefejtő stb. gépekkel felszerelte. Különösen felhívjuk a szíves érdeklődők figyelmét a legkiválóbb orvosok által ajánlott

dupla Góliát maláta gyógysörre melyet eredeti gyári töltésben különleges palackokban hozunk forgalomba. **legjobb étvágyfokozó asztali ital** aranykeresztes címkével ellátott ajánlatos hanem Ezen gyógysör nemcsak mint a magánkezelésben a következő esetekben kiváló eredménnyel használtatik és pedig gyermekágyasok álmatlanok, üdülők, szoptatónők, idegkimerültség és emésztési zavarokban szenvedőknél, női betegek, vérszegények, rosszul tápláltak, gyengélkedők.

10 üveg és ezen felüli megrendelések házhoz szállítatnak

Kérjünk mindenütt Kőbányai Részvény sört.

